

Orosären 1899 - 1918 Förtryck och motstånd

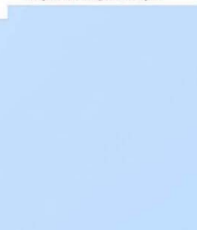
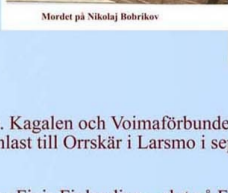
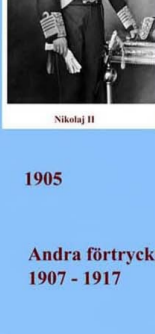
Första förtrycksperioden 1899 - 1905

Tsar Nikolaj II utger den 15 februari 1899 det så kallade februarimanifestet vilket innebär att rysk diktatur införs. En massadress undertecknad av 525 000 personer förs av den stora deputationen till tsaren som avvisar protesten. I Larso skrev 440 personer under adressen.

Världens ledande länder protesterar
Censur införs och tidningar förbjuds

1904

Generalguvernör Nikolaj Bobrikov mördas av studenten Eugen Schauman den 16 juni 1904

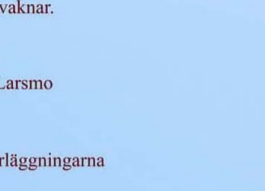
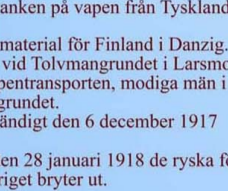
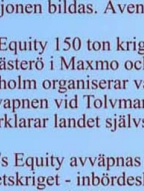
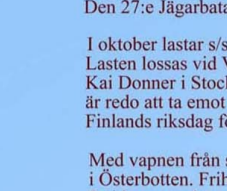

1905

Motståndet organiseras. Kagalen och Voimaförbundet bildas
s/s John Graftons vapenlast till Ornskär i Larso i september 1905

Andra förtrycksperioden 1907 - 1917

I ryska lotsarnas uppgift: Finis Finlandiae - slut på Finland
De finska lotsarnas uppgifter övertas av ryssar. Likaså förtryskas fyrväret.
Antalet undervisningstimmar i ryska ökar i skolorna
Motståndet tilltar och talmannen Pehr Evid Svinhuvud protesterar, men greps senare och förvisas till en kall ort i Sibirien

1914

Första världskriget bryter ut, Ryssland i krig med Tyskland

1915 - 1916

Kan Finland få hjälp från Tyskland?
Unga män till Tyskland för militärbildning.
Den 27:e Jägarbataljonen bildas. Även tanken på vapen från Tyskland vaknar.

1917

I oktober lastar s/s Equity 150 ton krigsmaterial för Finland i Danzig.
Lasten lossas vid Västerö i Maxmo och vid Tolvmangrundet i Larso.
Kai Donner i Stockholm organiserar vapentransporten, modiga män i Larso är redo att ta emot vapnen vid Tolvmangrundet.
Finlands riksdag förklarar landet självständigt den 6 december 1917

1918

Med vapnen från s/s Equity avväpnas den 28 januari 1918 de ryska förläggningarna i Österbotten. Frihetskriget - inbördeskriget bryter ut.
Striderna upphör den 16 maj 1918.

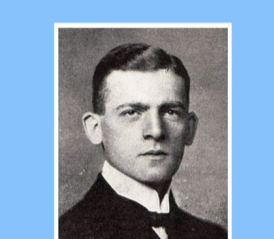
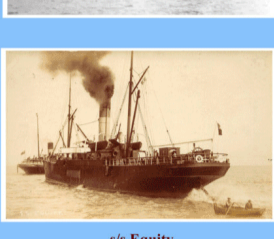
s/s Equity och dess befälhavare

Ängaren s/s Equity - vapensmuggelfartyget

Fartyget byggdes år 1888 i Hull, England och förlängdes omkring 1900 från 67 m till 75,4 m. Gick vid första världskrigets utbrott i trafik mellan Hull och Hamburg där det beslagtogs av tyskarna 1914. Under kriget användes fartyget för transporter i södra Östersjön.

Fartygets data:

- Lastningsförmåga (DWT) 1500 ton
- Maskin Angmaskin 258 hk
- Längd 75,4 m
- Bredd 8,8 m
- Djupgång 4,1 m
- Max fart 14 knop
- Besättning 12 man
- Fyra lastrum med tillhörande bommar för lastning och lossning

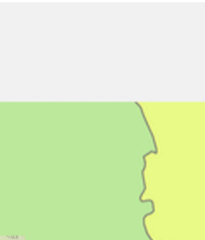
s/s Equity

Befälhavaren Gustav Pezold

Kaptenlöjtnant (premiärlöjtnant) Gustav Pezold hade tidigare tjänstgjort på ubåt i Biscayaabukten. Senare blev han befälhavare på s/s Equity som utförde transporter i södra Östersjön under första världskriget. Pezold fick plötsligt order om att lämna striderna vid den Estniska ön Ösel och omedelbart föra fartyget till Danzig där den genast dockades och granskades. Därefter lastades 150 ton krigsmaterial för transport till den Österbottniska kusten. Pezold var endast 26 år då han kommanderades för den farliga vapensmugglingen till Finland. Han var känd som en pålitlig och framsättande officer, framsynt med järnhårt lugn och besjälad med djärt mod och hade en djup känsla för jägarrörelsen och för Finlands frihetskamp. Hela hans väsen gjorde djupa intryck på de medföljande jägarna och på besättningen.

Gustav Pezold

Lotens Karl Rönholm följde med från Danzig. Här med sin uppdragsgivare Harald Boucht

s/s Equitys färd till Larso

Svenska Björn
Måndagen den 29 oktober rundades fyrskippet Svenska Björn och färdens genom Ålands hav låg framför. Equity måste passera utan att bli upptäckt av rysk utlik på Åland samtidigt som fartyget går fri från de minerade vattnen i öster. Därför strök man fält in på den svenska fyrtårskärgården med sina många farliga grynor

Danzig
Vid mörkrets inbrott lördagen den 27 oktober började styret sin äventyrliga färd mot Finland. Fientliga farkoster och minibåttar utgjorde stora faror under färdens. Den tidens navigationshjälpmedel kunde vara opålitliga vilket gjorde navigeringen riskabel, i synnerhet nära kusten utanför de allmänna lederna.

Till Västerö
Onsdagen den 31 oktober kl. 09.30 norr om Holmöln på svenska sidan ändrade man kursen östvärt mot den Österbottniska kusten. Efter en dramatisk färd i mörker längs svårmanövrerade skärgårdsfärleder ankrade man i Storsandens vid Västerö där 80 ton krigsmaterial lossades. Fartyget återvände därefter mot den svenska sidan.

Till Tolvmangrundet
Torsdagen den 1 november klockan 12.30 sätter man åter kurs mot den finska sidan. Vid skymningen med Finlands kust skönjbar börjar man styra mot Tolvmangrundet. Ljussignaler utväxlas. Fartyget stävar in i Tolvmangrundsviken där man kastar ankar. Handlasta modiga män från trakten varav 33 från Larso lossar lasten. 70 ton vapen travas i högar i skydd av en lada och under granrusor. Operationen hade lyckats och s/s Equity återvänder ut till havs efter fullbordat uppdrag.

Svenska Björn
Måndagen den 29 oktober rundades fyrskippet Svenska Björn och färdens genom Ålands hav låg framför. Equity måste passera utan att bli upptäckt av rysk utlik på Åland samtidigt som fartyget går fri från de minerade vattnen i öster. Därför strök man fält in på den svenska fyrtårskärgården med sina många farliga grynor

Danzig
Vid mörkrets inbrott lördagen den 27 oktober började styret sin äventyrliga färd mot Finland. Fientliga farkoster och minibåttar utgjorde stora faror under färdens. Den tidens navigationshjälpmedel kunde vara opålitliga vilket gjorde navigeringen riskabel, i synnerhet nära kusten utanför de allmänna lederna.

Till Västerö
Onsdagen den 31 oktober kl. 09.30 norr om Holmöln på svenska sidan ändrade man kursen östvärt mot den Österbottniska kusten. Efter en dramatisk färd i mörker längs svårmanövrerade skärgårdsfärleder ankrade man i Storsandens vid Västerö där 80 ton krigsmaterial lossades. Fartyget återvände därefter mot den svenska sidan.

Till Tolvmangrundet
Torsdagen den 1 november klockan 12.30 sätter man åter kurs mot den finska sidan. Vid skymningen med Finlands kust skönjbar börjar man styra mot Tolvmangrundet. Ljussignaler utväxlas. Fartyget stävar in i Tolvmangrundsviken där man kastar ankar. Handlasta modiga män från trakten varav 33 från Larso lossar lasten. 70 ton vapen travas i högar i skydd av en lada och under granrusor. Operationen hade lyckats och s/s Equity återvänder ut till havs efter fullbordat uppdrag.

Krigsmaterial som fördes i land från s/s Equity

Maskingevär av märket Hiram Maxim modell Sokolov av år 1910
Mauserpistol med kolv och hölster
Gevär modell Mosin Nagant 1891 i olika varianter

Motorcykel
Troligen var motorcyklarna av märket Harley Davidson 1000 cm³
Etikett klisterad på insidan av patronlådans lock
Handgranat
Patronlåda rymde 900 patroner förpackade i askar

s/s Equity lossade vid Västerö och vid Tolvmangrundet:

6500 ryska beslagtagna gevär av märket Maxim Sokolov i olika varianter
30 maskingevär av märket Hiram Maxim modell Sokolov 1910 med 700 000 patroner
200 Mauserpistoler med 30 000 patroner
5500 handgranater
8 motorcyklar
18 lådor pionjärmateriel
19 lådor verktyg
2 fat bensin
2 boxar fett

Lada på Tolvmangrundet
Cykellykta som gav ljussignaler till fartyget
Fiskarstuga på Tolvmangrundet

Till Larso anlände även fem jägare: Heiskanen, Komonen, Laakso, Mäkinen och Vuolle lämnade fartyget efter lossningen.

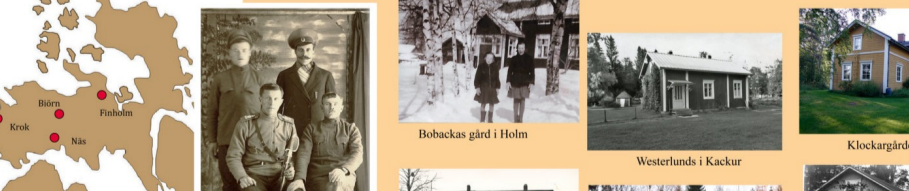
Männen som lossade vapenfartyget s/s Equity vid Tolvmangrundet 1 november 1917 (anges åldern vid lossningstillfället)

Carl W Nyman (12 år) Bosatt i Fagnells, Hundebästa, byls	Alfred Fagerlin (21 år) Bosatt i Fagnells, Åker i södra Böttvingedist	Johannes Fagerudd (27 år) Bosatt i Fagnells, Jordbrukare	Johannes Brank (11 år) Bosatt på Karpins, Fiskare på Mäskkä	Anders Nyström (23 år) Bosatt i Fagnells, Smältkare	Johannes Niemi (12 år) Bosatt i Fagnells, Jordbrukare	Anders Olsson (18 år) Bosatt i Fagnells, Smältkare
Emil Wikström (17 år) Bosatt i Kackur, Ålforsen	Anders Wikström (11 år) Bosatt i Kackur, Ålforsen	Viktor Kackur (17 år) Bosatt i Kackur, Smältkare	Johannes Sand (17 år) Bosatt i Kackur, Smältkare	Edward Andersson (12 år) Bosatt i Kackur, Fiskare, smältkare	Emil Westman (21 år) Bosatt i Kackur, Förtäingsarbetare	Johannes Grankalla (10 år) Född i Bosund, Söndre, jordbrukare
Alfred Ahlqvist (16 år) Bosatt på Finns, Jordbrukare och fiskare	Wiljan Haglund (29 år) Bosatt i Fagnells, Jordbrukare och fiskare	Viktor Hållberg (49 år) Bosatt på Finns, Smältkare, fiskare	Otto Nyholm (31 år) Bosatt på Karpins, Fiskare, hjälpare	August Nordqvist (16 år) Bosatt på Karpins, Fiskare	Rafael Svandell (24 år) Bosatt på Karpins, Östlida äventyrare	Axel Erikstén (20 år) Född på Bosund, Fiskare på Åja
Johannes Nyberg (12 år) Bosatt på Finns, Jordbrukare	Jalmari Lindén (29 år) Bosatt på Finns, Förare på vagn i Vagnla	Bertel Sandström (22 år) Bosatt på Finns, Smältkare, fiskare	Jozsef Bonstedt (20 år) Bosatt på Bosund, Orädd förtäingslämpe	Emil Anders Sandström (15 år) Bosatt på Bosund, Fiskare	Gösta Sjörstrand (19 år) Bosatt på Marstrand, Fiskare	Edo Åhäll (19 år) Bosatt på Finns, Smältkare, jordbrukare
I lossningsarbetet deltog även min från						
Skyddskåren i Vesteruudby:						
Otto Emil Ovi Färd mot Finland, Gösta Nyström Gösta Nyström Fran Vesteruud Viktor Nystrand August Kramholm Wilhelm Hållberg Gösta Hållberg August Hållberg						
Övriga						
Johan Nyholm (militär) Alfred Johansen (smältkare) Sankari (skulle) Johannes Lindholm (handlaren på Ålforsen)						
Skyddskåren i Ståråby:						
Wilhelm Hansgård Viktor Wiklund Wilhelm Fahlund						
Skyddskåren i Kronoby:						
Viktor Larsson Johannes Björkman						
Skyddskåren från finska Sydskäret ("Lappskäret"):						
Viktor Koski Joni Malmkall Viljo Koski (äldre) Emil Vähäpää (äldre)						

Vapenlasten göms, bevakas och transporteras vidare

Då männen, som lossade lasten återvände hem, fördes redan samma natt en del av vapenlagret i land. Männen från Bosund lämnade en betydande mängd vapen på Börskärd där de gömdes. En del fördes i land vid Sandviksö och bars genom skogen till Helgön intill Hästöfjärden för vidaretransport till Kronoby. Några dagar senare togs kontakt till aktivisterna i Gamla Karleby. De åtog sig att tömma lagret på Börskärd och förde snabbt lasten vidare till Rödsö, Kvikant och Gamla Karleby. En prämlast fördes under lossningsnatten till Picasgrundet och gömdes där under ledning av Emil Wikström.

Även de som återvände mot Jakobstad hade vapen i sina båtar. Under senhösten fortsatte aktivister från Bosund att i mörker och oväder transportera vapen från Tolvmangrundet till Gäddviken i Oja. Skyddskåren där såg till att forsla dem över land till Kvarnabba. Därifrån förde aktivister från Kronoby lasten vidare till Kronoby. Då isen hade sig tömdes gömman på Picasgrundet och kördes med häst och släde till Antbackgrundet vid Kronoby ämning. På olika sätt kom vapnen lyckligt fram till skyddskåren i framför allt Österbotten. Bland annat kunde krigsskolan i Vindala (Vimpeli) fördes med vapen. Sist kan konstateras att hela lasten från Tolvmangrundet gick förbi de ryska väktarnas spanande ögon. Larso bevakades noggrant av ryska vakter. Ryskilt höll man uppsikt över trafiken på vattnet. Därför såg man till att en del av förläggningarna var höllna öga på bättarnarna. I Kackur, Krok och Finholm fanns strategiska förläggningar som blev ett nöje på bättarnen.

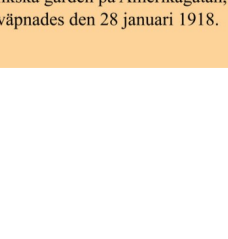

Bäckas gård i Holm
Westerlunds i Kackur
Klockargården i Fagnells
Ryska soldater i Larso 1917
Björklunds "Sängstuga" i Björn
Nyman i Krok - husvårdar
Kvarnfors hus på Finholm

Ryska förläggningar i Larso:

- Krok: högkvarter med några befälspersoner och vaktmanskap med hästar
- Näs: 10-12 man i Sjövalds gård
- Björn: 10-15 man med hästar i Björklunds gård
- Finholm: 10-12 man i Kvarnfors' hus, befälet hos Sjöströms
- Kackur: den största förläggningen i Larso. En del av styrkan bodde i Westerlunds hus, andra hos Wikströms
- Holm: Några man i Bäckas gård
- Fagnells: Vid klockargården var omkring femton män med hästar stationerade

Avväpningen

Den ryska förläggningen i Jakobstad, Wiiska gården på Amerikagatan, avväpnades den 28 januari 1918.

Vid avväpningen döddes Larsomoben Alfred Fagerlin vars grav är begravd innanför muren vid Larso kyrka.

Finland hade förklarar sig självständigt redan den 6 december 1917 och blev småningom erkant av omvärlden